*לא תחוף לא בנתר ולא *בחול: בנתר משום דמקטף, ובחול משום דמסריך, ואמר אמימר משמיה דרבא *אשה לא תחוף אלא בחמין (א) אבל לא בצונן (ואפילו בחמי חמה) צונן מאי טעמא לא משום דקרירי (ב) ומשרו מזייא ואמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים א] מיתיבי בית הקמטים ובית הסתרים אינן צריכין לביאת מים נהי דביאת מים לא בעינן, מקום הראוי לביאת מים בעינן כדר' זירא *דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו *אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם חוצץ בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת, ואמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול, מאי בינייהו? איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה, למיחף ביממא ולמטבל בליליא, אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות הא על גבי סילתא שפיר דמי, א"ל רב חנן מנהרדעא התם טעמא מאי משום דבעית, סילתא נמי בעיתא אמר רב שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול

בנמל

לא תחוף. שערה: **מקטף.** נותק שער ומתבלבל ותולש: **מסריך.** מדביק השער ותולש: **ואפילו בחמי חמה.** די לה בחמין שהוחמו בשמש: (ג) **ומשרו מזיא.** מקשין את השערות ואין לסרקן עוד: **קמטיה.** בית השחי ובית הסתרים שלה: **כל הראוי לבילה.** במסכת מנחות ששים עשרונים הבאים בכלי אחד ראוין לבלול ואין בילה מעכבת בו שאם לא בלל כשר, ושאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד עשרונים בכלי אחד בילה מעכבת בו ופסולה הואיל ואי בעי לבלול לא מצי למבלל: **אינה צריכה לחוף ולטבול.** דודאי לאחר שטבלה בא עליה: **איכא בינייהו כו'.** ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה: **גזירת מרחצאות.** שדרך מרחצאות לישב ע"ג אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס ואתי למימר טבילה עולה בהן: **סילתא.** בקעת עבה כמו בחברתה ולא בסילתא (ד) *[ביבמות] (דף סג:): **דבעיתא.** שלא תפול ולא טבלה שפיר:

בנמל

כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. וא"ת הא בכמה מקומות כתיב בלולה ונימא שנה עליו הכתוב לעכב וי"ל דכולהו צריכי לגופייהו וקשה דנימא מדתנא בהו קרא בפרשת נשיאים תריסר זימני בלולה בשמן למעכבא דהכי אמרינן בהקומץ רבה (מנחות יט:) דפריך לשמואל גבי מנחה דלא יליף דורות משעה דכתיב ומלא כפו ממנה לומר דשנה עליו הכתוב לעכב על מלא קומצו ופריך והא אמר שמואל מזרקות מקדשים את היבש דכתיב שניהם מלאים סולת ומשני שאני התם דתנא בהו קרא תריסר זימני לעכב ויש לומר דשמא יש שום דרשא בשום מקום דבילה לא מעכבא וא"ת כיון דלא מעכבא היכא דאין ראוי לבילה נמי ליתכשר ויש לומר דסברא הוא דכיון דקפיד קרא לכתחלה לעשות המצוה בענין שיהא ראוי לכך אע"פ שאינו מעכב דאם לא כן נתבטלה המצוה לגמרי שלא היה יכול לעשותה וכן בכמה מקומות כגון ביאת מים דכתיב כל בשרו וממעטים בית הסתרים ומ"מ בעינן ראוי לביאת מים בכל בשרה וכן בכמה דוכתי וגבי ערל וטמא דמשלחין קרבנן אף על פי שאין ראויים לסמיכה *ולא מעכבין דהא רבינהו קרא דמזוזו ולא מנעו וקרא בהבאת קרבן מיירי ולמאי הא לא מצי סמיך ובפרק כל *פסולי המוקדשין (זבחים לג.) דתכף לסמיכה שחיטה דאורייתא ואע"ג דלא טהר מנעו משלח קרבן זיבה וא"ת אמאי לא בעינן ביאת מים לכתחילה בבית הסתרים כמו בילה וקריאה בחליצה ובביכורים וי"ל דאין סברא גבי טבילה שלא הקפידה תורה אלא שיטהר האדם ואין לומר דלכתחילה לבעי דכיון דבדיעבד טהור לכתחלה נמי לא בעי ותעלה לו טבילה אבל בילה ומקרא בכורים וחליצה מצות ניהו הלכך לכתחלה ליעבד וא"ת כיון דלכתחלה בעי' בילה במנחות (ד' יח:) גבי עיקר מילתיה דרבי זירא דקאמר מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון ומביאה בכלי אחד מנחה של ס"א מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד דקים להו דס' נבללין וס"א אין נבללין ופריך וכי אין נבללין מאי הוי והא תנן אם לא בלל כשר ומשני א"ר זירא כל הראוי וכו' ומאי פירכא כיון דלכתחילה מצוה לבלול משום הכי מצוה להביא בב' כלים לקיים בה מצות בלילה ואומר ר"י כיון שנדר מנחה של ס"א אינו יוצא ידי נדרו אם לא יביא מנחה גדולה הלכך כיון דדיעבד כשר בלא בילה יש לו להביא בכלי אחד לקיים נדרו ואע"ג דגבי ב' עשרונים קאמר אם רוצה מביא בב' כלים מ"מ גבי ס"א מוכח מילתא דנתכוין לקרבן גדול אי נמי מתנדב אדם מנחה קאי אמנחה אחת דאמרינן התם לעיל ומשום הכי לא בעי לפלוגינהו בשני כלים משום בילה כיון דאינה מעכבת מיהו קשה דהך סוגיא דהתם לר"ש דאית ליה דס"א אינן נבללים ור"ש פליג אדרבנן דקאמרי הרי עלי מנחה להביא בכלי אחד והביא בב' כלים דאף ידי נדרו יצא וכיון דבדיעבד יצא בשני כלים שפיר אית ליה לפלוגינהו כדי לקיים מצות בלילה ואכתי קשה מאי פירכא וי"ל דמנחה של ס"א משמע יותר מנחה אחת ממנחה קבועה ששם אע"ג דפריש בהדיא בכלי אחד אי נמי הך פירכא דוכי אין נבללין מאי הוי לרבנן פריך ונאמר דאית ליה להאי תנא טעמא דר"ש דס"א אין נבללים יפה: **אם** סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול. והא דאמר בפ"ק דחולין (דף י.) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן התם בשלא טבל סמוך לחפיפה אע"ג דהתם לא מפליג ועוד אומר ר"ת דההיא דחולין לטהרות ומחמרינן טפי דאפילו טבל סמוך לחפיפה לא מועלת לו טבילה והכא איירי נבעלה והא דאמרינן בסוף שמעתין ולית הילכתא ככל הני שמעתתא כי איתמר הני לטהרות לא קאי אהך מימרא אלא אכולהו מימרות דמכלי חרס ואילך ועוד אומר ר"י דאי הך דחולין מיירי לטהרות איכא לאוקמיה בשלא חפפה כלל כדאיתא בירושלמי דמסכת פסחים סוף פרק כל שעה נדה חופפת וסורקת וטובלת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה וטעמא מפרש התם לפי שכהנת תדירה בטבילה לא החמירו עליה ובעיוני סגי לה ושוב פירש ר"ת דחפיפה לא שייכא אלא ברא"ש והך דחולין איירי בשאר הגוף דליכא חפיפה וכן משמע לעיל דקאמר אשה לא תחוף אלא בחמין כו' וקאמר טעמא דמשרו מזיא ומדלא קאמר לא תחוף ראשה ש"מ דבכ"מ חפיפה שייך טעמא דמשרו מזיא דבמקום שער הוא ועוד מביא ר"י ראיה דאמרינן בפרק מרובה (ב"ק דף פב.) גבי עשר תקנות דעזרא שתהא אשה חופפת וטובלת ופריך מדאורייתא הוא וכו' מאי ניהו שערות ומשני לעיוני מדאורייתא דילמא מיקטר ואתא איהו ותקן חפיפה, ומדקאמר דילמא מיקטר שמע מינה דליכא חפיפה ברא"ש ובכמה מקומות הוזכרה חפיפה אצל הראש אבל במחזור ה"ר שמריה מפרש בשם רש"י דבכל הגוף שייך חפיפה כדאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכ:) הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא יחוף ומיהו בכל הספרים ליכא אלא לא ירחץ ולא יסוך ועוד מייתי ראיה מדמייתי לקמן (דף סז:) מההיא דאשה חופפת בלילה וטובלת בלילה מעובדא דהאי בי ריש גלותא ואמר לה עבדי חסרת ששקי חסרת דודי חסרת פי' עבדי חסרת להביא מים להחם לרחוץ כל הגוף דאילו חפיפת הראש לא בעי כולי האי ומיהו לפירוש ר"ת אין ראיה שפירש עבדי חסרת להחם מים להטיל לתוך מי הטבילה הצוננין להחם וששקי הוא ששקי דפיזא והוא כסא לישב עליו בבית המרחץ ורבינו סעדיה פירש ששקי מסרקות והיינו לחוף הראש הילכך אין נו ראייה שיצטרך חפיפה בגוף אלא לעיוני בעלמא כמו בראש מדאורייתא ואע"פ שאנו מדמין אין לעשות מעשה אלא צריך לחפוף כל הגוף וכן מנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשיו. [ועי' תוס' ב"ק פ"ב. ד"ה ושתהא]: **איכא** בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. לא מיירי (ה) הכא מידי בהלכה סמוך לחפיפה טבילה אלא לענין לחזור אחר הטבילה אם נמצא עליה דבר חוצץ קאמר דפליגי אם צריך לענין זה סמוך לחפיפה טבילה: **על** גבי כלי חרס. גרסי' דשייך ביה גזרות מרחצאות שרגיל להיות ומצוי שם כלי חרס לצורך המין: **אשה** לא תטבול בנמל. כתוב בספרים אע"ג דהשתא ליכא איסור ברדיוני נפל ופירש"י בנמל מפני שהספינות רגילות להיות שם כל שעה מצוי שם טיט ואע"ג דהשתא ליכא עליה טיט איסור ברדיוני בלאחה מן המים שכשכה רגליה במים ונפל ופי' נמי מפלי ביומי תשרי דבסמוך מחלות תחתיהן מפני הטיט ולרבינו תם נראה כפירוש ר"ח לא תטבול בנמל כי בני אדם מלוין שם ובעיתא וממהרת מפני שבושה מבני אדם המלוין שם והוי דומיא דסילתא דהוי טעמא משום דבעיתא ופירש מפלי מחלות כמין גדר בנהר לצניעות שלא יראוה עוברין ושבין ול"נ הכא אע"ג דהשתא ליכא כו' עד בסמוך גבי נהגא תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה אע"ג דהשתא ליכא איסור ברדיוני נפל ומפרש ר"ת בשני דלתי"ן לשון נדידה ור"ח פי' לשון החלקה ונפל בירידה ובערוך א) פירש מפלי ביומי ניסן משום דחיים לשאובין וכן פי' בערוך ותימה הוא מה שאיבה שייך וי"ל כי כמה ליטרות מושכין לתוך הנהרות שהם בכלים שחקקן ולבסוף קבען אבל פירש"י עיקר דטפפין כמקוה ואינם מטהרין אלא באשבורן ולא דרך זחילה ומשום מים חיים ליכא לפרושי כדפירש"י דתניא בתוספתא ב) חומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים [טו']:

נתנה

א) [ערך כף נ'] ב) [פ"א דזבים וע"ל דמגילה:]

עין משפט נר מצוה

כט א ב מיי' פ"ב מהל' מקוואות הל' יח סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף ב [וברב אלפס שבועות רלב.]:

ל ג ד ה מיי' שם פ"א הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף א וסי' קצט סעיף כה וסעיף מג וכנ"ה [וברב אלפס שם]:

[ובהרא"ש אי' אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה אבל לא בצונן וכו' וכזה מכן פירש"י ד"ה ואפילו]

לא ו מיי' פ"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה ו:

לב ז מיי' פ"ב מהלכות מקוואות הל' יג סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף כד:

לג ח ט מיי' שם הלכה יח ועיין בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצט סעיף י:

לד י מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ח:

לה כ ל מ מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף לא:

לו נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לג וסעיף לד:

נ"ל ולא מעכבין ולמאי הא לא מצי סמיך ובפ' כל פסולי המוקדשין כו' שחיטה דאורייתא והא רבינהו קרא דמזוזו ולא מנעו וקרא בהבאת קרבן מיירי ואע"ג דלא סבר כו'. רש"א ועיין בתוס' ר"פ כסוי הדם ופ' מצות חליצה

מסורת הש"ס

[נ"ל כאהל גי' הערוך בערך עשר א' וכ"א ברי"ף [וכרא"ש] פ"ב דשבועות וכן בטוש"ע וכ"כ הב"י דגרסי כל הפוסקים כאהל]

(ר"ה יג פסחים עח) קדושין כה. יבמות קה: חולין סג: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עג. ב"ב סה:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תחוף אלא בחמין ואפילו בחמי חמה אבל לא בצונן כצ"ל: (ב) שם דקרירי משרו מזייא: (ג) רש"י ד"ה משרו מזייא: (ד) ד"ה סילתא. וכו' ולא בסילתא במגילה נ"ב לא נמצא כן במגילה אלא בפ' הבע"י בדף סג ואולי רש"י היה גורס כך גם בפ"ק דמגילה אבל אין לסתר מגדת ע"ש דיהיב מרדכי עלה אין אבה מתקנאת אלא בירך חברתה: (ה) תוס' ד"ה איכא וכו' לא מיירי נ"ב דהל"ל קשיא דרבא דרבא לרבא דסוף שמעתתא דדרש רבא אשה חופפת כו':

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מיתיבי בית קמטים. נ"ב מקוואות פ"ח:

◆

תוספי הרא"ש

קטנה ס"ל דא"א כ"ש יום ט' לזכר: **אשה** לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמין אבל בקרירי לא. ובפר"ח גרס אשה לא תחוף בקרירי ואפי' בחמי חמה. פי' אסור לחוף. ובפרק כל שעה אמרינן לא תלוש בחמין ולא בחמי חמה אלמא סדמי חמי חמה לחמין. ומיהו לא קשה לפר"ח דגבי חימוץ בחמין כל דהו מתחמץ: **דאמר** ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו; האי מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים גבי הא דתנן הרי עלי מנחה של ס"א עשרונים מביא ששים בכלי אחד ועשרון אחד בכלי אחר. ומפרש טעמא משום דששים נבללין ששים ואחד אין נבללין. ופריך כי אין נבללין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר א"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. תימה מאי פריך נהי דבדיעבד אמרינן אם לא בלל כשר מ"מ לכתחילה צריך לבלול הלכך צריך להביא בשני כלים. וי"ל משום דהוא נברא לקרבן גדול איכון. ותנן הרי עלי להביא בכלי אחד והביא בשני כלים לא יצא. הלכך ס"ד דשפיר טפי להביא בכלי אחד אפי' בלא בלילה, וקשני דאפ"ה ראוי לבילה בעינן: **אין** בילה מעכבת. והיינו טעמא משום דלא שנה הכתוב עליו לעכב אע"ג דגבי נשיאים כתיב תריסר זימני בלולה בשמן התם מעשה קא חשיב האיך עשו ולא לעיכובא איצטריך. ואע"ג דבהקומץ יליף דכלי מקדש אף מה שבתוכו מדכתיב שניהם מלאים סולת עיכובא לא יליף. ואע"ג דלא שנה קרא לעכב. מ"מ מיסתבר דראוי לבילה בעינן דכיון דהצריך הכתוב בלילה מסתמא צריך שיהא הקרבן ראוי למה שצוה הכתוב לעשות כן. וכן גבי קריאת חליצה אע"ג דלא מעכבא ראוי לקריאה בעינן כדאמרינן אלם ואלמת פסולין לפי שאינן באמר ואמרה. וכן גבי קריאת בכורים בעינן ראוי לקריאה בפ' המוכר את הספינה. ותי' אמאי לא בעינן הכא (ראוי) ביאת מים לכתחלה בבית הסתרים. וי"ל דשאני הכא דלא הזכיר ביאת מים בבית הסתרים כמו שהזכיר קריאה בחליצה ובכורים דורחץ את בשרו משמע מאבראי. ומי' ראוי לביאת מים בעינן כיון דלפעמים נכנס בו המים: **אינה** צריכה לחוף ולטבול. והא דאמרינן בפ"ק דחולין טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי מקודם לכן. התם בשלא חפף סמוך לטבילה. או א"נ התם לטהרות והכא לבעלה. אע"ג דלקמן גר"ת ה"מ לטהרות היינו מכלי חרס ואילך. א"נ התם מיירי לטהרות ומשום דלא בעי חפיפה כלל הלכך צ"ל ברי לי. והכי

אמרי'

אמרי' בירושלמי פ' כל שעה נדה חופפת וסורקת כהנת אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא תחלוק בין נדה לנדה. ומפ' התם לפי שרגילה בטבילה לא החמירו להצריכה חפיפה רק לעיוני בעלמא. ר"ת מפרש דבחולין מיירי שנמצא דבר חוצץ על גופו דלא בעי חפיפה והכא בנמצא בראשו דחפיפה לא שייך אלא בראש ובמקום השער וכן לא מצינן חפיפה בכל מקום בתלמוד אלא במקום שער בשמעתין לעיל אבל בקרירי לא משום דמשרו מזיא: לא תחוף בנתר דמיקטף. ובפ"ק דשבת גבי הלל שהיה חופף ראשו ובפ' חלק דהוה חפיף רישיה וכן נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק וכן גבי עיקר תקנת חפיפה דתקן עזרא בפ' מרובה פריך מדאורייתא היא דכתיב את כל בשרו שלא יהיה דבר חוצץ כו'. ומשני דאורייתא לעיוני דלמא מקטר. ועזרא תיקן חפיפה. ולישנא דמיקטר לא שייך אלא גבי שער אבל שאר הגוף לא בעי הדחה כלל: מדקאמר שתהא אשה מדחת קמפיה מכלל דלשאר הגוף לא בעי הדחה דאי קמפיה לרבותא קאמר דאע"ג שאין צריך ביאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף. א"כ הו"ל למימר אפילו בית קמפיה. ורבינו שמעיה כתב בשם רש"י דהפיפה הוא בכל הגוף כדאמרינן בפרק כל כתבי מ' שהיה לו שם כתוב על בשרו לא יחוף. והגירסא ליתא התם אלא [לא] ירחוץ ולא יסוך. ועוד תביא ראיה מתוזא דפ"ב דכתובות מישרא דהפיפותא קאמר מר. ואינה ראיה דמיירי בשמן שסכין לאדם שיש לו חטטין בראשו. ועוד הביא מדאמרינן לקמן בפירקין עבדי חסרת ששקי חסרת דודי חסרת. ואי להפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי תם זו אינה ראיה לפר"ת דמפרש דודי להחם חמין ולהטילן במי הטבילה אם יראה מן הצינה. וששקי. פי' רב סעדיה מסרקות גדולות. ומיהו בערוך פי' והלא יש לך עבדים הרבה. ויוות להחם חמין בלילה ולחוף וכן נהגו לחוף כל הגוף ומנהג כשר הוא: **איכא** בינייהו סמוך לחפיפה טבילה. פי' היכא דלא חפפה סמוך לטבילה אבל לכ"ע בעינן חפיפה סמוך לטבילה לכתחלה: **סבר** רב הונא למימר משום גזירת מרחצאות. דלמא אתי למיטבל במים שאובין

במרחצאות

נושא

זי' חפיפה וטבילה וחציצה

נושא/מגמה

סוגיה של הלכות
בענין טבילה וחציצה